

Werken aan een gezonde leefomgeving

**Creëren van een gezonde leefomgeving met gebruik
van positieve gezondheid in de Boskamp**

Augustus 2025

www.ggdijsselland.nl

Introductie Gezond Boskamp en gezonde leefomgeving

Deze rapportage is gebaseerd op het project Gezond Boskamp, waarin we samen met inwoners en betrokken organisaties hebben gewerkt aan een gezondere leefomgeving voor de kern Boskamp. De basis hiervoor was het concept van positieve gezondheid. We hebben, samen met inwoners, ingezet op maatregelen die gezondheid stimuleren, zoals meer groen, mogelijkheden om te bewegen en spelen, en het organiseren van ontmoetingen. Zo versterken we inclusie, sociale cohesie en actieve deelname in de gemeenschap.

Deze rapportage wil professionals en beleidsmakers inspireren die, samen met inwoners, integraal werken aan een gezonde leefomgeving in buurten. We starten met achtergrondinformatie over wat een gezonde leefomgeving inhoudt. Vervolgens lichten we de visie op positieve gezondheid toe, die richting gaf aan de opzet van Gezond Boskamp. Daarna laten we zien welke aanpassingen het project heeft opgeleverd en welke elementen van een gezonde leefomgeving daarin terugkomen. Ook delen we lessen uit andere projecten op het gebied van gezonde leefomgeving en inwonerparticipatie.

Wie meer wil weten over het proces achter Gezond Boskamp en onze aanpak van inwonerparticipatie, kan terecht in de [aanvullende projectrapportage over inwonersparticipatie](#).

Gezonde leefomgeving

Een gezonde leefomgeving ondersteunt actief het welzijn en nodigt uit tot gezond gedrag. Ze is veilig, inclusief, beweegvriendelijk, klimaatadaptief en sociaal stimulerend (RIVM, 2025).

Een inclusieve en beweegvriendelijke omgeving moet volgens het Kenniscentrum Sport en Bewegen voor iedereen beschikbaar, bereikbaar, begrijpelijk en betrouwbaar zijn (Ontwerpchecklist Inclusieve Beweegvriendelijke Omgeving – Kenniscentrum Sport en Bewegen, z.d.). Ontmoetingsplekken bevorderen sociale cohesie en beschermen tegen eenzaamheid (Louis Bolk Instituut, 2024).

Beweging wordt gestimuleerd door aantrekkelijke en toegankelijke voorzieningen, zoals fiets- en wandelpaden en groene zones (Kenniscentrum Sport & Bewegen, z.d.; RIVM, 2025). Slechts 46% van de Nederlanders voldoet aan de beweegrichtlijnen (Beweegcijfers 2024 – Kenniscentrum Sport en Bewegen, 2025).

Ook voedselomgevingen beïnvloeden gezondheid. Een aanbod dat gezonde keuzes zichtbaar, betaalbaar en aantrekkelijk maakt, vergroot de kans dat mensen hiervoor kiezen; ongezonde omgevingen kunnen leiden tot overconsumptie (Voedingscentrum, z.d., 2023).

Een klimaatadaptieve inrichting met schaduw, water, groen en hittewerende materialen vermindert hittestress, vergroot biodiversiteit en stimuleert ontmoeting en beweging (Weppelman et al., 2023; Kluck et al., 2020).

Bij het ontwerp moet rekening worden gehouden met kwetsbare groepen. Voor ouderen zijn toegankelijke stoepen, zitplekken en nabijheid van voorzieningen belangrijk voor zelfstandigheid (Kenniscentrum Sport & Bewegen, z.d.). Jongeren hebben baat bij rustgevende, veilige en culturele plekken en een gezonde voedselomgeving (Voedingscentrum, 2023). Zo is een gezonde leefomgeving zowel fysiek uitnodigend als sociaal en cultureel inclusief, met aandacht voor gelijke kansen op gezondheid voor iedereen.

Binnen het project Gezond Boskamp was het primaire doel om inclusie, bewegen en ontmoeten te stimuleren. Hiermee is de hoop dat eenzaamheid tegen wordt gegaan en de leefbaarheid in de kern wordt verbeterd. In het project wordt daarom op deze onderdelen van de leefomgeving gefocust. Dit doen we aan de hand van positieve gezondheid.

Positieve gezondheid

In het project Gezond Boskamp werkten we aan verbeteringen in de fysieke en sociale leefomgeving, geïnspireerd door het gedachtegoed van Positieve Gezondheid. Daarbij zien we gezondheid niet alleen als 'niet ziek zijn' of het ontvangen van zorg, maar als het geheel van zes dimensies: lichaamsfuncties, dagelijks functioneren, meedoen, kwaliteit van leven, zingeving en mentaal welbevinden. Positieve Gezondheid gaat uit van het vermogen van mensen om met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen om te gaan en zelf zoveel mogelijk de regie te voeren. Een gezonde leefomgeving ondersteunt dit, zowel via sociale als fysieke elementen, en vraagt dus aandacht voor alle aspecten van gezondheid. Hoewel Positieve Gezondheid vaak wordt toegepast in de zorg, hebben we in dit project een vertaling gemaakt naar het fysieke domein. Dat deden we met de methode *Positieve Gezondheid op de Tekentafel*, waarbij de zes dimensies worden verbonden aan kenmerken van een gezonde leefomgeving. Hieronder zie je hoe positieve gezondheid op de leefomgeving wordt toegepast.

Figuur 1: Positieve gezondheid voor de woon- en leefomgeving

Positieve gezondheid in de woon- en leefomgeving

Het concept Positieve Gezondheid en de vertaling daarvan naar de leefomgeving is ontwikkeld door het Institute for Positive Health (iPH). Zij omschrijven een gezonde woon- en leefomgeving als:

"Een omgeving die inwoners stimuleert om hun gezondheid te verbeteren. Een wijk die veilig, duurzaam en klimaatbestendig is. Met goed bereikbare en veilige fiets- en wandelpaden. En met in de buurt ontmoetingsplekken, voorzieningen en activiteiten die voor iedereen toegankelijk zijn. Hoe betrek je als gemeente, projectontwikkelaar, woningcorporatie of welzijnsorganisatie bewoners bij de inrichting van hun eigen leefomgeving? Vanuit het gedachtegoed van Positieve Gezondheid

voer je een ander gesprek: niet over ziekte en beperkingen, maar over wat wél kan – over kansen en mogelijkheden". (iPH, 2025)

Om met Positieve Gezondheid in de woon- en leefomgeving aan de slag te gaan, kun je gebruikmaken van het spinnenweb dat de zes dimensies vertaalt naar de leefomgeving (zie afbeelding). Daarnaast biedt de methodiek *Positieve Gezondheid op de Tekentafel* houvast voor gesprekken. Met de toolkit ga je samen met inwoners en partners uit het sociale en fysieke domein in gesprek over belangen, behoeften en mogelijkheden in de lokale leefomgeving. Zo werk je gezamenlijk toe naar een ruimtelijke visie of verzamel je concrete uitvoeringsideeën. Dit proces kan in verschillende stappen plaatsvinden, bijvoorbeeld via losse werkateliers. In het project Gezond Boskamp hebben we met behulp van de toolkit een verkorte variant van deze werkateliers toegepast.

Lessen uit andere leefomgeving projecten

In de regio IJsselland zijn er meer vergelijkbare projecten rondom de gezonde leefomgeving zoals Gezond Boskamp waar we van kunnen leren. Sommige projecten zijn meer uitvoerend gericht op de aanpassing van de gezonde leefomgeving terwijl anderen meer onderzoeksmatig aangepakt zijn rondom inwonersparticipatie. De lessen uit deze projecten willen we graag meenemen in deze rapportage om informatie en inspiratie uit te halen voor nieuwe projecten die te maken hebben met de leefomgeving en/of inwonersparticipatie. De meeste van deze projecten liepen gelijktijdig met het project Gezond Boskamp. Hierdoor hebben we gaandeweg wat lessen mee kunnen nemen, zoals verschillende manieren van het betrekken van inwoners, maar niet alles. De informatie wordt nu voornamelijk gedeeld om in toekomstige projecten te benutten.

Samen Werken aan Sterke Wijken

In drie wijken in de gemeenten Losser, Wierden en Zwolle is anderhalf jaar participatief actieonderzoek gedaan naar inwonersparticipatie in de gezonde leefomgeving. De ervaringen van de drie wijken zijn met elkaar samengebracht tot een aantal mechanismen die werken voor inwonersparticipatie en een gezonde leefomgeving. Deze mechanismen worden in een [praatplaat](#) visueel weergegeven (Elkhuizen et.al., 2025). Hier zijn bijlagen bij te vinden met een uitleg, voorbeelden en tips per onderdeel. De mechanismen zullen we hier ook kort toelichten.

Zorg voor voldoende tijd, ruimte en middelen

Zowel inwoners als professionals van de gemeente of andere partijen in de wijk hebben genoeg tijd, ruimte en middelen nodig om met participatie voor de gezonde leefomgeving aan de slag te gaan. Voor inwoners is het belangrijk om te weten dat er middelen beschikbaar zijn voor de ideeën die ze aandragen. Maar ook met beperkte middelen kunnen zij verrassend creatief zijn. Hier hebben ze soms wel ondersteuning bij nodig waar professionals tijd voor moeten hebben of maken.

Laat inwoners zelf handelen

Inwoners komen het meest in beweging als ze vertrouwen krijgen om zelf te doen wat zij belangrijk vinden. Zo ontstaat er enthousiasme en eigenaarschap. Het is daarom belangrijk om het aan te durven als gemeente of andere partij om de controle wat meer los te laten.

Zorg voor gelijkwaardige bijdrage en inzichten

Als verschillende partijen en inwoners optrekken als gelijkwaardige deelnemers in een traject zorgt dit voor meer wederzijds begrip en vertrouwen. Gelijkwaardigheid kan onder andere komen door duidelijkheid over het doel, kaders en het niveau van participatie. Open communicatie aan de voorkant en gedurende het proces zijn daarbij ook belangrijk.

Wijs een regisseur aan

Vaak lopen er in één wijk, dorp of kern veel verschillende processen. Het is daarom belangrijk om overzicht te houden in wat er speelt, wie er actief is in de wijk en hoe verschillende (sociale en fysieke) projecten aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Hiervoor kan je een regisseur aanwijzen. Zo voorkom je dat partijen langs elkaar heen werken. Het is belangrijk om de regisseur duidelijk te benoemen en dat deze persoon tijd heeft voor deze verbindende rol. Nu wordt de rol in veel gevallen opgepakt vanuit persoonlijke motivatie en is dit heel kwetsbaar.

Ontmoet elkaar

Persoonlijk contact is onmisbaar in samenwerking met inwoners. Maar ook met partijen in de wijk onderling. Informele ontmoeting en herhaald contact zorgen ervoor dat professionals zichtbaar en herkenbaar worden in de wijk voor inwoners. Daarnaast zorgt elkaar ontmoeten ervoor dat er meer samenwerking tussen partijen kan ontstaan.

Maak resultaten zichtbaar

Zichtbare resultaten zijn een belangrijke motivatie voor actieve betrokkenheid van inwoners. Abstracte participatie gaat leven door een schetsontwerp en nog meer door daadwerkelijke aanpassingen in de leefomgeving. Daarbij zien we dat het werken aan bijvoorbeeld het vergroenen van de straat door middel van geveltuinen aanstekelijk werkt. Steeds meer mensen gingen meedoen.

Communiceer open en regelmatig

Goede communicatie houdt participatie levend. Inwoners haken sneller af als ze lang niks horen van de gemeente of andere partijen. Ook als er onduidelijkheid is over het proces haken mensen sneller af. Door open en regelmatig te communiceren houdt je mensen erbij. Daarbij is het belangrijk om in begrijpelijke taal te communiceren, ook als dit in een andere taal is. Communicatie kan via formele communicatiemiddelen zoals de mail maar ook via lokale kanalen zoals sociale media.

Wees zichtbaar in de wijk

Fysieke aanwezigheid maakt het verschil. De betrokkenheid van gemeente of andere partijen wordt voor de inwoner zichtbaar als mensen fysiek aanwezig zijn. Daarbij is het belangrijk om ook aanwezig te zijn zonder direct doel. Op deze manier zorg je voor het persoonlijke contact en maakt dat de open en regelmatige communicatie ook makkelijker.

Lessen voor de Boskamp

Dit onderzoek liep gelijktijdig met Gezond Boskamp. Daardoor is de kennis niet allemaal direct toegepast. Toch zijn er een aantal lessen te halen uit Samen Werken aan Sterke Wijken voor de Boskamp. Zo zie je dat er heel veel energie en eigenaarschap kan zitten in inwonerinitiatieven als de ideeën echt vanuit henzelf komen. Daarbij is het belangrijk om wel goede ondersteuning te bieden bij het realiseren van plannen. Het hebben van een regisseur die echt alle lopende ontwikkelingen meeneemt zou voor de Boskamp goed zijn.

Hardenberg sociaal en klimaatbewust

In het project *Hardenberg sociaal en klimaatbewust* werken de gemeente Hardenberg, maatschappelijk werk De Stuw, GGD IJsselland en inwoners samen om hittestress in de openbare ruimte aan te pakken. In Dedemsvaart bleken verschillende speelplekken in een wijk aan vernieuwing toe. De gemeente besloot deze vernieuwing te koppelen aan het verminderen van hittestress en dit samen met inwoners op te pakken. Het doel was speelplekken ontwikkelen die niet alleen uitnodigen tot spelen, maar ook tot ontmoeten.

Het bereiken van inwoners bleek echter een uitdaging. Via een wijkonderzoek, met zowel online vragenlijsten als deur-aan-deurgesprekken, werd input opgehaald. Opvallend was dat inwoners hittestress zelf niet als belangrijk thema noemden, terwijl dit wel een hoofddoel van het project was. De gemeente besloot dit thema toch mee te nemen in de plannen.

De resultaten van het wijkonderzoek vormden de basis voor een eerste schetsontwerp, dat opnieuw aan inwoners werd voorgelegd. Door beperkte input uit twee van de drie locaties sloten de ontwerpen niet altijd goed aan bij de wensen. Na het bespreken van de ontwerpen zijn deze nog aangepast, waarbij inwoners wel betrokken waren, maar slechts in beperkte mate participeerden. De hoop dat inwoners zelf initiatieven zouden aandragen of onderdelen zouden oppakken, kwam niet uit. Na verschillende reacties op de aangepaste ontwerpen zijn deze in uitvoering gebracht. Hoewel nog niet alle aanpassingen waren afgerond, vond in juni, vanwege de korte looptijd van het project, al de opening plaats. Tijdens dit evenement, dat goed werd bezocht, gaven inwoners aan enthousiast te zijn over de nieuwe speelplekken. Door de tijdsdruk is er nog geen uitgebreide evaluatie uitgevoerd. Deze wordt momenteel afgerond.

Aansluiten bij behoeften van inwoners

Een belangrijke les uit dit project is dat cijfers niet altijd overeenkomen met wat inwoners ervaren. Op kaarten was duidelijk te zien dat er sprake was van hittestress, maar inwoners zelf ervoeren dit niet als urgent probleem. Ook laat dit project zien dat de mate van participatie sterk kan variëren. Hoewel inwoners betrokken waren, was hun rol beperkt. Daardoor is het onzeker of de aanpassingen daadwerkelijk aansluiten bij hun behoeften en veel gebruikt gaan worden. Waarom inwoners niet actiever meededen, blijft lastig te zeggen. Mogelijk kenden zij het project niet, hadden zij geen interesse of waren zij verhinderd op de geplande momenten. In Hardenberg werkte een vrije inloopavond goed. In het project Gezond Boskamp hebben we dit daarom ook ingezet maar leverde dezelfde aanpak juist weinig op.

Groene en gezonde Flevowijk

In de Flevowijk in Kampen werd er samen met de gemeente en partners gewerkt aan een wijkaanpak. Inwonersparticipatie was een groot onderdeel van deze wijkaanpak. Een deel van de aanpak werd gevolgd door onderzoek van GGD IJsselland. In dit onderzoek kwam naar voren dat het inrichten van goede inwonersparticipatie lastig is.

Goede samenwerking als basis

Er waren verschillende verwachtingen van de participatie bij de verschillende betrokken organisaties en inwoners. Een goede samenwerking tussen de organisaties is een vereiste. Onderdeel van deze samenwerking is het afstemmen van belangen en het werken aan een gezamenlijk doel. Daarnaast is er transparantie in het proces en over het beschikbare budget nodig.

Lopende processen versus inwonersparticipatie

De keuze om bezig te gaan de pilot van de groene en gezonde Flevowijk en hoe dat eruit moet zien is niet participatief gemaakt. Er is deels gewerkt aan plannen die er al lagen voordat de pilot bestond. Het ging hierbij om een idee voor een aanpassing in een speelterrein vanuit een inwonersvereniging wat later niet is doorgegaan en het aanpakken van het plein bij de kerk om die te vergroenen. Later zijn hier nog wel nieuwe initiatieven aan toegevoegd maar die kwamen niet helemaal van inwoners zelf. Dit werkt niet stimulerend voor inwonersparticipatie.

Doordat er veel processen tegelijkertijd in de wijk liepen is geprobeerd om in de pilot meerdere projecten te combineren. Dit zorgde voor vertraging in het proces en soms voor herhaling van stappen en onduidelijkheid voor inwoners. Dit maakte dat het onderzoek is afgerond voordat de

aanpassingen in de wijk zijn uitgevoerd. Het was daardoor nog niet duidelijk of de participatie en de wijkaanpak de leefbaarheid van de wijk vergroot hebben. Inmiddels is GGD IJsselland gevraagd om een evaluatieonderzoek uit te voeren nu de pilot afloopt. Dit proces loopt nog en resultaten hiervan volgen later. Voor Gezond Boskamp hebben we vanuit het eerdere onderzoek in de Flevowijk al wel mee kunnen nemen dat het voor echte participatie belangrijk is om helemaal open met inwoners in gesprek te gaan zonder eigen vooraf bedachte uitkomsten.

Mogelijke aanpassingen in de Boskamp

De mogelijke aanpassingen voor de Boskamp zijn opgehaald via interviews met professionals en betrokkenen en een groepsgesprek met inwoners. Daarbij maakten we onder andere gebruik van de methode *Positieve Gezondheid op de Tekentafel*. De ideeën die hieruit voortkwamen, hebben we vervolgens getoetst bij een grotere groep inwoners van de Boskamp via een vragenlijst. In deze fase gaven we alle ideeën bewust de ruimte, zonder strakke kaders over haalbaarheid of gewenst eindresultaat. Het volledige proces waarin deze ideeën tot stand kwamen, is beschreven in de [rapportage over inwonersparticipatie](#).

In deze rapportage presenteren we de verschillende aanpassingen die zijn voorgesteld voor de Boskamp. Niet alle ideeën konden worden uitgevoerd, maar we delen ze ter inspiratie voor andere wijken, dorpen en kernen. Zo laten we zien dat het gezonder maken van de leefomgeving niet altijd om grote ingrepen hoeft te gaan.

De uiteindelijke uitkomst van het project Gezond Boskamp is het rondje Boskamp. In dit rondje zijn of worden de volgende elementen toegevoegd:

- het plaatsen van bankjes;
- het aanleggen van een kabouterpad;
- het planten van nieuwe bomen;
- het toevoegen van beweegtoestellen;
- het verbinden van verschillende plekken in de kern met een wandelroute.

Figuur 2: Idee voor rondje Boskamp

De overige ideeën worden mogelijk meegenomen in de bredere gebiedsaanpak van de Boskamp. Alle voorstellen worden hieronder verder toegelicht.

Het doel van Gezond Boskamp was om concreet aan de slag te gaan met de gezonde leefomgeving. Zoals eerder beschreven, bestaat die leefomgeving uit meerdere onderdelen. Sociale activiteiten en fysieke aanpassingen kunnen op elk van die onderdelen anders scoren. Om dat inzichtelijk te maken, gebruiken we de theorie van *Positieve Gezondheid*. Alle aanpassingen leggen we naast de elementen uit de vertaling van positieve gezondheid naar de leefomgeving (zie figuur 1). Deze elementen komen terug in de beschrijvingen van de verschillende aanpassingen.

Bankjes op centrale locaties

Het idee dat het meest gekozen is vanuit de vragenlijst is om bankjes te plaatsen op centrale locaties in de Boskamp. Het idee is dat deze bankjes toegankelijk zijn voor ouderen. In de vragenlijst zijn verschillende opties geboden voor locaties voor bankjes. Bankjes dragen bij aan een gezonde leefomgeving via de onderdelen **bewegen, ontmoeten en diversiteit**. De bankjes nodigen mensen uit om naar buiten te gaan en een wandeling te maken, zelfs als men minder goed ter been is. De bankjes zorgen daarnaast voor ontmoeting doordat hier meerdere mensen samen komen. Door de bankjes toegankelijk te maken voor ouderen is er oog voor diversiteit.

Vistrap opknappen/uitbreiden

Het tweede idee uit de vragenlijst is het realiseren van een strandje en picknickplek/bank bij de vistrap (een plek langs het water). Dit kan een plek voor rust en ontmoeting van jong en oud worden. Vanuit de vragenlijst zijn er verschillende suggesties gedaan om de vistrap op te knappen. Bijvoorbeeld door een mooie inloop in het water, door het toevoegen van bankjes, het tegengaan van hondenpoep, het toevoegen van (water)speeltoestellen en het goed onderhouden van de natuur en het legen van afval. Helaas blijkt het in de uitwerking niet mogelijk om dit idee uit te voeren. Het water waar de vistrap aan zit is niet bedoeld om in te zwemmen of recreëren. Desalniettemin willen we deze optie wel ter inspiratie aankaarten. Een plek zoals de vistrap draagt namelijk bij aan een gezonde leefomgeving doordat hier ruimte ontstaat om te **bewegen, ontmoeten en spelen**. Het is een plek voor jong en oud die daarom ook **diversiteit** bevordert. Door het water en het groen draagt het daarnaast bij aan het tegengaan van **hitte** en het bevorderen van het **klimaat**.

Kabouterpad realiseren

Als derde is de optie gekozen om een kabouterpad te realiseren. Dit is een wandelpad voor jonge kinderen met kabouters en natuurlijk speelmateriaal. Dit kan worden aangelegd op verschillende locaties. In de vragenlijst zijn suggesties voor locaties gegeven. Daarnaast zijn er ideeën meegegeven zoals het maken van een basisroute met uitbreiding, het toevoegen van een natuurspeelplek, het toegankelijk maken voor een buggy of loopfiets, educatieve onderdelen toevoegen en het onderhoudsvriendelijk maken. Uiteindelijk wordt het kabouterpad in de uitvoering van het project opgenomen in het rondje Boskamp. Het realiseren van een kabouterpad draagt bij aan verschillende onderdelen van de gezonde leefomgeving. Primair voor kleinere kinderen met hun ouders maar nu de route onderdeel is van een grotere ronde is het ook goed te gebruiken door andere doelgroepen. Het scoort goed voor **bewegen, spelen, ontmoeten** en door de groene omgeving ook voor het tegengaan van **hitte** en **biodiversiteit**.

De volgende punten zijn niet meer op volgorde bijgehouden vanuit de vragenlijst. Deze hebben wisselende stemmen gekregen maar bieden zeker inspiratie voor andere omgevingen.

Vistrap verbinden met zintuigenpad Overkempe

Een optie is om de vistrap te verbinden met een al bestaand zintuigenpad van zorgorganisatie Overkempe. Op dit al bestaande pad kan je voelen, ruiken, kijken en proeven. Dit pad kan verlengd worden richting de vistrap om zo een langer pad te maken en de plekken te verbinden. In de vragenlijst zijn bij dit idee opties gegeven om een informatiebord erbij te plaatsen en om dit samen met inwoners van Overkempe te ontwikkelen. In de uitwerking zijn we erop uitgekomen dat het al bestaande pad op het terrein van Overkempe aangevuld wordt met meer beweeg- en muziekelementen. Daarnaast wordt het bestaande pad onderdeel van het hele rondje Boskamp waardoor meer mensen hopelijk gebruik maken van het zintuigenpad. Als we kijken naar de gezonde leefomgeving zorgt het pad voor het bevorderen van **bewegen**, voor meer **ontmoeting en diversiteit** door de vele banken onderweg waar verschillende groepen inwoners samen komen. Het

zorgt voor **spelen** rondom de verschillende elementen en het is onderdeel van **zorg en ondersteuning** vanuit de zorgorganisatie zelf.

Sociale kaart met activiteiten in de Boskamp en Olst

In de Boskamp en Olst zijn veel activiteiten te doen. Uit de gesprekken tijdens het project Gezond Boskamp bleek echter dat niet iedereen op de hoogte is van alle mogelijkheden. Daarom ontstond het idee om één overzicht te maken van alle sociale- en beweegactiviteiten voor verschillende doelgroepen in en rondom de Boskamp. Dit overzicht kan rondgebracht worden en online worden gedeeld. In de vragenlijst zijn meerdere ideeën meegegeven bij het idee van de sociale kaart. Zo wordt geopperd om het overzicht maandelijks in het lokale krantje te zetten, afstemming te zoeken met verenigingen en borden te plaatsen op verschillende locaties. Het maken van een sociale kaart van de Boskamp draagt bij aan een gezonde leefomgeving. Het brengt alle **voorzieningen** in kaart, kan leiden tot meer **diversiteit** in deelname, stimuleert het gebruik van **culturele activiteiten** en kan leiden tot meer inzicht in de mogelijkheden van **ondersteuning** en **ontmoeting**.

Fruitbomen planten

Eén van de ideeën vanuit de Boskamp is om fruitbomen te planten. Dit kan gedaan worden in samenwerking met een lokale ondernemer op een nader te bepalen locatie. Het fruit kan gezamenlijk door inwoners worden geplukt. In de vragenlijst zijn verschillende ideeën voor de fruitbomen genoemd. Bijvoorbeeld het combineren met speeltuinen, het planten van klein fruit zoals verschillende bessen zodat kinderen ook kunnen plukken en het ophangen van informatie bordjes over het fruit en de omgeving. Het planten van fruitbomen helpt voor een gezonde leefomgeving doordat het mensen **toegang geeft tot gezond voedsel**, het samen plukken kan leiden tot meer **ontmoeting** en de bomen zelf zorgen voor bestrijding van **hitte** en een beter **klimaat**.

Extra (beweeg) activiteiten

In de Boskamp worden vanuit voetbalvereniging en de tennisvereniging wel eens beweegactiviteiten georganiseerd voor groepen. Ook de buurtsportcoaches organiseren activiteiten in de wijk. Tijdens de inventarisatie is het idee opgeworpen dat dit soort (beweeg)activiteiten kunnen worden uitgebreid. Ideeën die geopperd zijn vanuit de vragenlijst zijn een wandelgroep (met lichte activiteiten), een fietsgroep, speelplekken voor ouderen, activiteiten voor alle leeftijden en elke doelgroep en activiteiten combineren in een speeltuin. Als er meer (beweeg) activiteiten worden aangeboden in een kern of wijk heeft dit positieve invloed op het **bewegen, diversiteit, ontmoeten, zingeving en voorzieningen**.

Verbeteren/creëren van speelplekken

Vanuit de digitale vragenlijst in de Boskamp zijn er ook nieuwe ideeën toegevoegd. Meerdere keren is de optie benoemd om bestaande speelplekken op te knappen of nieuwe (natuur) speel- of beweegplekken voor verschillende leeftijden te creëren. Ideeën die hierbij zijn genoemd zijn een aantal locaties, maar ook het vergroenen van speelplekken en het gebruiken van natuurlijke materialen. Voor het project Gezond Boskamp zijn deze ideeën niet direct meegenomen. De gemeente gaat in de nabije toekomst namelijk aan de slag met bestaande speelplekken. De ideeën uit de vragenlijst worden hiervoor meegenomen. Het verbeteren of creëren van nieuwe speelplekken draagt bij aan de gezonde leefomgeving voor het **bewegen, spelen en ontmoeten**. Als het natuurlijke speelplekken zijn kan het ook goed zijn voor **hitte en klimaat**.

Toevoegen van beweegtoestellen

Het toevoegen van beweegtoestellen is niet iets wat direct uit de werkvorm van positieve gezondheid op de tekentafel of de vragenlijst is gekomen. Dit idee kwam vanuit de partners in de projectgroep die spreken namens inwoners van twee verschillende zorgorganisaties. Samen is er

gekeken welke toestellen geschikt zijn voor welke doelgroepen en waar deze geplaatst kunnen worden langs de route door de kern. Zo is er gekozen voor het plaatsen van een lage duo-fiets, verschillende gongen en een muziekbol. In deze toestellen komen bewegen en muziek beide naar voren. Het voordeel van deze elementen is dat het ook ontmoeting stimuleert. Ontmoeting binnen dezelfde groep maar ook bijvoorbeeld tussen jong en oud. Deze beweegtoestellen dragen op deze manier bij aan de gezonde leefomgeving voor het **bewegen, spelen, ontmoeten, diversiteit en cultuur**.

Conclusie en aanbevelingen

Resultaten Gezond Boskamp

Het project heeft een aantal concrete aanpassingen of toevoegingen aan de openbare ruimte opgeleverd. Dit is in zijn geheel het rondje Boskamp geworden met kabouterpalen, bankjes, beweegelementen en extra bomen. Van alle onderdelen hebben we gezien dat dit een bijdrage levert aan verschillende onderdelen van positieve gezondheid. Naast de fysieke aanpassingen zijn er ook andere resultaten behaald. Zo is er geleerd over een participatief proces met inwoners en is er meer samenwerking ontstaan tussen de betrokken partijen. Meer hierover lees je terug in de rapportage over inwonersp participatie.

Aanbevelingen

In deze rapportage hebben we ons gericht op de gezonde leefomgeving. De methode hoe hieraan gewerkt is in Gezond Boskamp is via inwonersp participatie. De aanbevelingen voor toekomstige projecten zijn daardoor nauwelijks uit elkaar te houden voor de gezonde leefomgeving en inwonersp participatie. Aanbevelingen die specifiek gericht zijn op wat we geleerd hebben van inwonersp participatie in het project Gezond Boskamp zijn terug te vinden in de [andere rapportage over inwonersp participatie](#).

Vanuit deze rapportage willen we daarnaast nog een aantal aanbevelingen meegeven.

- **Blijf leren van eerdere projecten**
Er is al veel onderzoek gedaan naar en geleerd over projecten rondom de gezonde leefomgeving en inwonersp participatie. Zorg ervoor dat je die lessen meeneemt in nieuwe projecten. Deze rapportages kunnen daarbij helpen.
- **Erken de waarde van uiteenlopende aanpassingen**
In Gezond Boskamp zien we dat er allerlei aanpassingen te bedenken zijn om de leefomgeving gezonder te maken. Dit kan groot of klein zijn. Maar ook meer fysiek of sociaal gericht. Houd het aanbod gevarieerd en kijk vooral wat past bij behoeften van inwoners. Hierbij kan je goed gebruik maken van de onderdelen van positieve gezondheid.
- **Start zonder vooraf vaststaande uitkomsten**
Ga in een vroeg stadium open het gesprek aan met inwoners zonder al uitgewerkte plannen of gewenste resultaten in gedachten. Dit vergroot de kans op co-creatie en betrokkenheid.
- **Inventariseer behoeften voor participatie vooraf**
Het was in de Boskamp goed geweest om al voor de start van het project te weten of inwoners daadwerkelijk behoefte hadden aan aanpassingen en participatie in de leefomgeving. Zo hadden we verwachtingen (bijvoorbeeld rondom eigenaarschap) beter af kunnen stemmen en hadden we wellicht meer kunnen bereiken in de projectperiode.
- **Zorg voor een centraal punt voor initiatieven**
Als er een centraal punt is waar inwoners altijd, ook zonder project, naartoe kunnen met ideeën en initiatieven stimuleer je eigen actie. Uit alle projecten rondom de leefomgeving blijkt dat als het initiatief echt bij de inwoner ligt dit zorgt voor meer eigenaarschap en dat de aanpassingen dan nog beter aansluiten bij de behoefte. Op dit centrale punt kan je een regisseur zetten die overzicht houdt en ondersteuning kan bieden aan inwoners. Zo kan de rol van professionals van sturend naar faciliterend gaan en zijn apart projecten wellicht niet nodig.
- **Elke plek is anders**
Weet dat elke plek anders is. Wat bij de ene groep inwoners werkt, hoeft bij de ander niet te werken. Bijvoorbeeld zo'n inloopavond die in Hardenberg zorgt voor veel betrokkenheid en in de Boskamp niks oplevert. Zo zullen de inhoudelijk uitkomsten van waar behoefte aan is per plek ook heel verschillend zijn. Zoek daarom aansluiting bij de lokale praktijk en blijf experimenteren.

- **Gebruik de methodiek van positieve gezondheid op de tekentafel**

Tijdens het project Gezond Boskamp hebben we gemerkt dat de methodiek van positieve gezondheid op de tekentafel resulteerde in goede gesprekken met waardevolle input. Door de methodiek werd het gesprek praktisch en visueel gemaakt op de lokale praktijk. Inwoners kwamen hierdoor met vernieuwende ideeën die eerder nog niet naar boven kwamen.

Aanbevelingen voor een vergelijkbaar project

Leren

Neem lessen en inzichten uit eerdere projecten mee in nieuwe initiatieven.

Variatie

Combineer grote en kleine, fysieke en sociale aanpassingen op basis van behoeften van inwoners.

Openheid

Start gesprekken met inwoners zonder vooraf vastgestelde plannen of uitkomsten.

Peilen

Onderzoek vooraf of er daadwerkelijk behoefte is aan aanpassingen en participatie.

Centraal punt

Richt een vaste plek in waar inwoners met ideeën terecht kunnen en ondersteuning krijgen.

Maatwerk

Pas aanpak en activiteiten aan op de specifieke context en behoeften van elke plek.

Faciliteren

Laat het initiatief bij inwoners liggen en ondersteun als professional vooral faciliterend.

Tekentafel

Gebruik de methodiek van positieve gezondheid op de tekentafel om gesprekken praktisch, visueel en vernieuwend te maken.

Bijlage: literatuur

Elkhuizen, S., et al. (2025). *Samen werken aan sterke wijken: Zo draag jij bij aan een gezonde leefomgeving*. <https://edepot.wur.nl/694810>

Institute for Positive Health. (2025). *Positieve gezondheid in woon- en leefomgeving*. <https://www.iph.nl/positieve-gezondheid-in-woon-en-leefomgeving/>

Kenniscentrum Sport en Bewegen. (2025, 11 april). Beweegcijfers 2024 bekend: conclusie blijft zorgwekkend. <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/nieuws/beweegcijfers-2024-bekend-conclusie-blijft-zorgwekkend/>

Kenniscentrum Sport en Bewegen & Sweco. (2024). *Ontwerpchecklist inclusieve beweegvriendelijke omgeving*. <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/producten/ontwerpchecklist-inclusieve-bvo/>

Kluck, J., Klok, L., Solcerová, A., Kleerekoper, L., Wilschut, L., Jacobs, C., & Dankers, R. (2020). *De hittebestendige stad: Een koele kijk op de inrichting van de buitenruimte*. Hogeschool van Amsterdam.

Louis Bolk Instituut. (2024). *Ontmoetingsplekken voor verschillende groepen: Wat werkt?*. Geraadpleegd op 3 augustus 2025, van <https://louisbolk.nl/projecten/ontmoetingsplekken-voor-verschillende-groepen-wat-werkt>

RIVM. (2025). *Gids Gezonde Leefomgeving*. <https://www.gezondeleefomgeving.nl/>

Van Lieshout, C., & De Vries, S. (2021). *Faciliteren van participatief actieonderzoek in weerbarstige beroepspraktijken*. <https://www.fontys.nl/Over-Fontys/Nieuws-tonen-op/Faciliteren-van-participatief-onderzoek.htm>

Voedingscentrum. (z.d.). *Invloed fysieke omgeving op eetgedrag*. <https://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/invloed-omgeving-op-eetgedrag.aspx>

VHG: branchevereniging. *De Levende Openbare Ruimte: Handleiding*. (z.d.). Kennisportaal Klimaatadaptatie. <https://klimaatadaptatienederland.nl/hulpmiddelen/overzicht/handleiding-levende-openbare-ruimte/>

Weppelman, M., et al. (2023). *Aantrekkelijke koele plekken & routes: Basisprincipes en richtlijnen voor natuurlijke verkoeling*. Wageningen University & Research.

